

ה'הפגנה' ביפו.

ביום החמישי, ז' אדר, נפוצו בעיר נליונות-תכנית מודפסים של ההפגנה, התומים על-ידי האגודה המושלמית-הנוצרית (מרכז הפעולה נגד הציונות). בתכנית זו נקבעו זמן התחלת ההפגנה הדרך אשר על התהלוכה לעבור, שמות הנואמים והמקומות אשר ינאמו בהם; גם נאמר, כי הנואמים יהיו קצרים ותכנם יהיה אך ורק - מחאה נגד הציונות. (כל סעיפי התכנית נתמלאו בריוק נמרץ). הקרזו הכריזו בעיר, כי למחרתו חייבים כל המושלמים לבוא לתפלת הצהררים של יום הששי אל המסגד הגדול.

ביום הששי היו כל החנויות, בתי המלאכה והמשרדים הערביים סגורים מן הבוקר. האומנים והפעילים הערבים שבתו ממלאכתם. ספני החוף מאני לפרוק את מסען האניה שעננה בו ביום ביפו. על דלתות החנויות הסגורות היתה כתובת מודפסת: 'סגור לאות מחאה נגד הרעיון לעשות את פלשתינה בית לאומי ליהודים'. כדאי לציין, כי גם הפועלים הערבים בבתי-החרושה, ומלאכה של בעלים יהודים קימו את מצות השביתה.

ההפגנה החלה בשעה 1 אחרי-הצהרים, כאשר נקבע בתכנית. לאותו הזמן יצאו המושלמים מן המסגד דרך השער האחד שהיה פתוח נוכח המגרש אשר לפני ארמון הממשלה. (ספרו לי, כי אלה שרצו לצאת משם בעוד מועד, בכדי להתחמק מן ההפגנה, מצאו את כל הדלתות נעולות). הנוצרים שנתקלו עד אז על יד בית הועד של האגודה הנילו ותלמידי בית-הספר הערבי הלאומי הצטרפו אליהם וההפגנה החלה. התהלוכה באה עד ארמון הממשלה. מנהיגי האגודה, ראשי הדתות והנואמים עלו על המדרגות ושם יצא המושל הצבאי לקראתם. נשאו שלשה נאומים ונמסר למושל כתב-מחאה. על הנואמים השיב המושל בקראו מעל הכתב בערבית כדברים האלה: 'רבותי הנכבדים! שמעתי את נאומיכם וקבלתי את הכתב אשר הנשתם לי. אני אמצאו למקום העליון הדרוש. לכשאני לעצמי - בטוח הנני בכונתה הטובה של ממשלת אנגליה ביחס לתושבי הארץ. עתה אבקשכם להמשיך את הפגנתכם עד רחוב המלך נורני ומשם להתפזר לביתכם.

מארמון הממשלה עברה התהלוכה ברחוב הראשי, משם פנתה אל רחוב המלך נורני (ג'מאל פשה) והגיעה עד סוכת התומורת שבאותו רחוב. שם נשמעו עוד שני נאומים ובוה תמה ההפגנה וההמון התפזר - קרוב לשעה 3.

מספר המשתתפים בהפגנה היה כאלף איש. ההפגנה התנהלה בשקט נמור. הקהל היה מפסיק את הנואמים תכופות במחיות כפים, בקריאות: 'כן! לא! (עפי' שאלת הנואמים), יחי! הלאה! וכדומה.

תוכן הנואמים היה הפעם חריף ומסית, כאשר לא נשמע כמוהו עד היום ביפו. לעצם הדברים נוסף התוקף של אמירתם בפרהסיה, בפני קהל רב, בנוכחות בא-יכח הממשלה וברשותו.

השמונת השגורות על הציונות, אשר תורו ונשמעו בדברי הנואמים, היו: כי מתכוונים אנו להדביר תחתינו את הערבים, ללחצם במוכן הכלכלי עיי גול רכושם וקפות פרנסתם ובמובן התרבותי עיי הטמעתם בשפה, ועיי כל זה להכריחם לצאת את הארץ ולפנותה לפנינו; כי אין ליהודים שום זכות היסטורית על הארץ, כאשר מדינתם נחרבה בימי קדם ועל כן אינה אלא נחלת העבר, ומאותו זמן הספיקו הערבים לשבת בארץ מאות שנים יותר משישבו בה היהודים עד חרבן מדינתם (הפעם העלה אחד הנואמים מן הנשים איוה, נבי צלה, אשר לפי סדר הדורות של

הקוראן ישב בארץ כנען קודם אברהם אבינו); כי הערבים השתתפו במלחמה לשם שחרור סוריה לא לבעבור נתן פלשתינה ליהודים; כי ממשלות ההסכמה חרתו על דגלם את סיסמות הצדק והחרות לכל העמים הנדכאים ועל כן אי אפשר הדבר שתנאלנה את ערבי פלשתינה משעבוד תורכיה למען שים עליהם את עול הציונים; ואמצעי המלחמה נגד סכנת הציונות – התאחדות כל תושבי הארץ הערבים בלי הבדל דת והרמת קולם במחאה עזה באזני כל העולם הנאור על העול הנעשה להם.

אולם מלבד כל הדברים האלה המשמשים נרה בפי כל עתונאי ונואם ואשר גם הפעם נשנו ונשלשו, הגה היה בנאומים שבהפגנה זו גם הרבה מן החדוש:

ראשית – דברי אנטישמיות פשוטה ונלויה על-פי הנוסח המקובל. הנואם הראשון – הכהן המרוני – אמר בין יתר דבריו: היהודים הם אויבי הצלב והפקר; הם היסוד התוסס ומורד תמיד ובכל מקום ומתקבל את סדרי העולם; שאיפתם היא לבלוע את התבל כולה; אוי לאנושיות אם יגברו היהודים בעולם בכלל ואוי ואכזי לנו אם ינתכו מיליוניהם על ארצנו... כאן לא היתה הרשעה פוליטית כלפי הציונים כי אם שקוצים על היהודים בתור עם וקבוץ דתי.

שנית – טון הנאומים בכלל ובכפויים שונים של איבה והסתה.

הנואם הרביעי אמר: משום מה מצליחים היהודים כל כך, למרות היותם קומץ קטן בין אומות העולם? הלא רק הודות לאהדות השוררת ביניהם. מזה עליכם ללמוד. גם עליכם להתאחד, לתת יד איש לרעהו – למען תשמירו!

הנואם השלישי הביע את היחס אל ההצרת בלפור ואל אהדתה של אנגליה לציונות בדברים אלה: „בלפור נתן אמנם לציונים את ההצהרה ועשה את זאת בשם הממשלה הבריטית. אך לא בלפור ולא הממשלה הבריטית הנם האדונים באנגליה. השליט באנגליה – הוא דעת הקהל של העם הבריטי. ואי אפשר הדבר שדעת הקהל של העם הבריטי, זה העם הישר, מנן האי שלם בעולם, תסכים לעושה העומד להעשות בנו. אבל אל תיראו! עוד לא באה התחימה האחרונה על מנדט אנגליה בפלשתינה וטרם נדע מה יהא גורל הארץ. עד אז נאזר בסבלנות, והיה אם תהיה האמנה שתכרת בנוגע לפלשתינה לרצון לנו – מוטב, ולא – לא יבצר מאתנו לקרוע את כל האמנות כמו ירינו. אנו מוחים, איפוא, נגד בלפור ונגד הממשלה הבריטית אשר בשמה נתן את ההצהרה ומחה נמחה נגד כל מושל בריטי פה בארץ, אשר יטה לרעיון הזה ויתמוך בו. במניין של הרכוש סמואל למנהל בפלשתינה, רואים אנו צעד מצד ממשלת אנגליה המכוון להגשמת הציונות. אנו מוחים נגד זה בכל תוקף, כי כל עוד לא נחתם המנדט ולא נתפרשו תנאים ואין לממשלה שום רשות לעשות צעדים כאלה. אנו דורשים את הרחקתו של מר ה. סמואל מפלשתינה...”

והשלישית – נשמעו הצעות מעשיות למלחמה בציונות.

הנואם הרביעי הציע להמון לתמוך בכסף בחברה, אשר נוסדה לשם שמירה על עניי תושבי הארץ בפני סכנת הציונות, עי קנית מניות – לירה אחת המניה ותשלום מס של גרש אחד ליום, רעיון היסוד של חברה כזו נולד בשכם. יוזמי הרעיון מתארים לעצמם, כי עי ההון שיצברו יוכלו לעמוד בפני ההתחרות הכלכלית אשר היהודים אומרים לערוך להם בארץ-ישראל, עי הכנסת סחורות וזלות מחוץ-לארץ (8) יתמכו בבעלי נכסים לבל יאלצו למכור את רכושם ליהודים וגם יקנו בשעת הצורך נכסים העומדים לנפול לידי יהודים וכיוצא בזה.

הנואם החמישי (נוצרי) הציע אחרת. הוא אמר: תסלחו לי אם אומר לכם, כי שוא כל ההפגנות והנאומים, אם לא ילווים מעשים ממש. עצתי לכם – לערוך בויקוש מוחלט על היהודים; אל תמכרו להם אדמה, סחורות, צרכי אוכל; אל תשכירו להם בתים וחנויות; אל תעבדו אצלם, אפילו משא אל תשאו להם. הן אין הציונים מביאים אתם מחוץ-לארץ קרקע, בנינים, מונוט.

יודעים הם, כי הכל יקצא להם פה מן המוכן. אך אם נקפוף ידינו מתת להם את כל אלה — ישובו כלעומת שבאו בבושת פנים.

את כל הרברים האלה שמע ההמון בענין וברצון, דברים ידועים שמע גם בהתלהבות. אולם, מלבד מחיאות-הכפים לנואמים ושיחות-שוק אשר נדמו מהר אף הן, לא נרמה ההפננה לשום בשוי רנש חייוני מצד ההמון עצמו. דברי האיבה והמשטמה אשר הוגדרו בנלווי ואשר מצאו הד בין השומעים לא נדמו לשום תנועה או מלת-זנאי, אף לא למבשר-איבה כלפי היהודים הרבים, אשר התערבו, שלוים וסקרנים, במפנינים, כאילו לא על היהודים האלה דובר בנאומים ולא נדרם נשמעו הקריאות: הלאה! הלאה! היה לא תהיה! וכו'. הקהל הערבי נופו עשה רושם לא של קהל נרש ומפנין, כי אם של קהל סקרן אשר התאסף לראות במחזה, אשר ערכו בשבילו. כי לא מתוך רנשי-ההמון ולא מתוך צרכיו הוא צמחה ההפננה, כי אם אנשים מן החוץ הרכיבו לו אותה ואת דרישותיה. וזהו גם תכנה האמתי: לא את מצב-הרוח הנוכחי של ההמון הערבי מכיעים הנואמים האלה מתוך הכהנים הנוצרים והאפנדים, המשכילים, כי אם לחנך הם מתפנינים — לחנך את הדור הערבי הצעיר ולחנך את שלונונות הארץ. הם בשותים, כי דברי הפלע אשר יצאו מפיהם לא ישובו ריקם, כי אם יצמיחו זרע.

העסקנים הערבים בכל מקום אומרים כי הדבר נעשה בשל ההצהרות האחרונות של בולם ובקשר עם בואו של הרברט סמואל. ואולם מענין, שכפי אנשים מכל העדות והשדרות, אשר אינם מן העסקנים המושבעים, מתהלכת הברה אחת, כי ההפננה סודרה בהדרגת אנשי הרשות המקומית — על-כילפנים לא רק על-פי רשיונם הרשמי בלבד, התושב המקומי אינו רגיל, פשוט, למעשי חוצפה ולדברי התרסה כאלה כלפי הרשות ובפניה. ועל כן אומרים הם מבלי בקש באורים רבים, כי ודאי רצתה בזה הממשלה, שאם לא כן — מי היה מונע בעדה מלאסור את את ההפננה? ואולם, האינטליגנטיים מבין הערבים מוסיפים לזה את חנת דעתם, כי אנשים מתוך השלטון המקומי, אשר הנם צוררי היהודים ואויבי הציונות, ערכו בכונה את ההפננה למען ישמש הדבר אמתלה בידיהם, כלפי היהודים מזה והממשלה בלונדון מזה, לשם המעטת דמותה של ההצהרה ולפחות לשם דחית הוצאתה לפועל. הצד השווה שבהם, שכאלה כן אלה, ההמוניים כאינטליגנטיים, מדברים על ההפננה לא כעל דבר שלהם, כי אם כעל מעשה-ידי אחרים.